

ПОЛСКАТА ЕЗИКОВЕДСКА БЪЛГАРИСТИКА ДНЕС: СМЯНА НА РАКУРСА

Петър СОТИРОВ

Университет „Мария Кюри-Склодовска“ в Люблин, Полша

E-mail: petar.sotirow@mail.umcs.pl

BULGARIAN STUDIES IN THE POLISH LINGUISTICS TODAY: A CHANGE OF PERSPECTIVE

Petar SOTIROV

Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland

E-mail: petar.sotirow@mail.umcs.pl

ABSTRACT: The object of this article is a number of Bulgarian linguistic research studies in Poland from the beginning of the 21st century until today. The aim is to present the new trends manifested in them, related to the aspect of research and the research methodology. The motive for proceeding to such an overview is dictated by the understanding that knowing the new realities in the Bulgarian studies helps in planning and implementing the policy of the Bulgarian institutions regarding the cooperation with Poland. A review of the most significant publications of recent years is made, which shows that in the Polish Bulgarian studies there is a reorientation of the academic interest - from history to modernity, from the language system to communication and from "pure" linguistics to cultural and cognitive linguistics. It is also characteristic that most of the studies are conducted in a comparative Bulgarian-Polish plan. As a proof of this statement, the most significant publications of Polish researchers of the last two decades are commented on. Among these are scientists from the Polish Academy of Sciences, Warsaw University, Adam Mickiewicz University in Poznan, Silesian University in Katowice, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, etc. This reorientation of the academic interest was influenced both by the world processes of globalization and scientific international integration, and to a large extent by the scientific traditions and modern scientific schools existing in Poland.

KEYWORDS: Bulgarian linguistic researches, Poland, review, publications, reorientation

В публикациите, посветени на съвременната чуждестранна българистика, обикновено повече внимание се обръща на въпроси, свързани с обучението по българския език и култура, с неговото съдържание и организация. В същото време характерът на българистичните научни изследвания и на появилите се в тях нови тенденции остава малко встрани от дискусията за състоянието на чуждестранната българистика и перспективите за нейното утвърждаване и развитие. Като потвърждение могат да се посочат публикациите, описващи българистиката в Полша – една страна, където българистиката е със стари традиции, а и до днес в много университетски и академични средища, въпреки трудностите продължава да съществува под формата на учебни курсове, но преди всичко като обект на многобройни научни изследвания (вж. напр. Константинова, 2003; Симеонова-Конах, 2017; Заркова, 2017; Риков, 2018)¹.

Обект на настоящето изследване са българистичните езиковедски изследвания в Полша от началото на XXI век до днес. Целта е да се представят проявилите се в тях нови тенденции, отнасящи се до аспекта на изследване и до изследователската методика. С други думи, целта е да се види от какво се интересуват днес полските езиковеди българисти и какви изследователски практики прилагат. Мотивът за пристъпване към подобен обзор е продиктуван от схващането, че опознаването на новите реалности в българистичните изследвания помага при планирането и реализирането на политиката на българските институции по отношение на сътрудничеството с Полша, например при иницирирането на общи научни проекти, на преподавателската мобилност и обучението на докторанти.

Както е известно, в исторически план полската езиковедска българистика се свързва преди всичко с имената на учени като Мечислав Малецки (1903 – 1946), Франчишек Славски (1916 – 2001) и Йежи Русек (1930 – 2015) от Ягелонския университет в Краков, (...) също така и с имена като Станислав Слонски (1879 – 1959) и Ханна Ожеховска (1926 – 2005) от Варшавския университет. Научните интереси на тези изтъкнати слависти и българисти са в областта на старобългаристиката,

¹ Вж. също и статиите в специалния брой на сп. *Език и литература*, посветен на българистиката в Полша (ЕиЛ, 2017), както и Сотиров, П. Старата и млада българистика в Университета „Мария Кюри-Склодовска“ в Люблин.–В: А. Kovacheva, P. Borowiak (red.) *Włgaria tradycyjna i nowoczesna*, Poznań: UAM, 2015, s. 119 – 124.

диалектологията, историческата граматика, историята на книжовния език, етимологията. Ако трябва съвсем накратко да се изрази същността на съвременните българистични търсения, може да се каже, че от няколко десетилетия в полската българистична наука е налице добре изразена преориентация на научния интерес – от историята към съвременността, от езиковата система към комуникацията и от „чистата“ към културната и когнитивната лингвистика. Към подобна констатация води прегледът на най-значимите публикации от последните години, повечето от които са белязани от изброените по-горе черти, понякога с преобладаване на някои от тях. Тази преориентация е отражение както на глобални тенденции в областта на езикознанието, така и резултат от влиянието на определени езиковедски идеи и школи в Полша. В следващите редове ще бъдат представени някои от съвременните полски българисти с техните трудове, които напоследък придобиха популярност както в Полша, така и в България, а също и в по-широк международен план.

Едва ли има по-ярък знак за обръщане към съвременността от анализа на проблемите на неологията, а също и на съвременните специализирани езици на науката с тяхната терминология. Като представителни за първия тематичен кръг могат да се посочат изследванията на Йоанна Сатола-Сташковяк от Полската академия на науките и по-специално и преди всичко монографията *й Najmlodsza leksyka polska i bulgarska* [Най-младата полска и българска лексика] (Satoła-Staškowiak, 2015). Това е изследване на полските и българските неологизми в съпоставителен план. То представлява първото паралелно многостранно и обстойно описание на нововъзникналата лексика в двата езика. Както може да се забележи, тематиката на изследването е много актуална, тъй като отразява съвременни и много динамично протичащи езикови процеси. Една от най-важните отличителни черти на това проучване е многоаспектният подход към изследваните единици, които тук са разгледани не само в парадигмата на лексикалната семантика, но също така и на по-широк социолингвистичен и културен фон. Такъв подход е позволил да се разкрият всички основни фактори, които оказват влияние върху процеса на възникване на нови лексеми и които са както от езиков, така и от извънезиков характер, като езикова мода, обичайни норми и пр. Практическият резултат от изследванията на Й. Сатола-Сташковяк, както и този от изследванията на други полски езиковеди от областта на неологията е лексикографският продукт *Wspólczesny słownik bulgarsko-polski* [Съвременен българско-полски речник] (Satoła-Staškowiak, Koseska-Toszeва, 2014). Други значими езиковедски българистични изследвания, които са насочени към съвременното състояние на езика, са от областта на терминологията. Обикновено те съдържат анализ в когнитивен аспект. Това се вижда например в работите на Илияна Генов-Пухалева от Варшавския университет, най-вече в монографичното ѝ изследване (публикувано и като книга) *Терминологията на Европейския съюз. Съпоставка на българската, гръцката, полската и английската терминология на правото на околната среда* (Генов-Пухалева, 2015). Както показва заглавието, изследователската тематика не само е тясно свързана със съвременността, но по същество това е едно интердисциплинарно изследване, в което си подават ръка данни и методи от различни научни направления, както езиковедски – като лексикология, терминология, съпоставителна и приложна лингвистика и транслаторика, така и други, неезиковедски, като право, европейска интеграция, екология и др. В методиката на изследването ясно проличава когнитивният подход, при който под внимание е взета връзката между езика и мисленето, като това се забелязва в посоката на паралелния анализ, който върви от съдържанието (концепта) към езиковия израз (термина). Авторката работи с концепти, които са общи за носителите на всички изследвани езици, и техните разноезични термини. Тази общност на концептите е осигурила необходимата за едно сериозно съпоставително изследване *обща база за сравнение* (т. нар. *tertium comparationis*), за да бъде то обективно и надеждно. Този тип метод, известен още от работата на групата полски и български учени, създали многотомната *Gramatyka konfrontatywna bulgarsko-polska* [Българо-полска съпоставителна граматика] (GKBP, 1988-2009)², тук е дообогатен и приложен много адекватно. В някои от най-новите изследвания на полски българисти съвременните иновационни езикови процеси са изследвани във връзка с условията на реалната езикова комуникация. Интересни в това отношение са проучванията на Наталия Длугош от Университета „Адам Мицкевич“ в Познан, представени най-вече в монографията *O znakach ubezwłasnowolnionych, czyli o nowych polskich i bulgarskich compositach bezafiksalnych w medialnym dyskursie publicystycznym* [За знаците с ограничена дееспособност или за новите полски и български безафиксални композити в медийния публицистичен дискурс] (Długosz, 2017). Въпреки че на пръв поглед заглавието ни насочва към словообразователната парадигма, изследването има по-широк характер, защото е тясно свързано с прагматиката, когнитивната наука и теорията на комуникацията.

² Подробно за проекта по създаването и реализирането на изданието вж. Косеска-Тошева, Балтова, 2004.

Подобна интердисциплинарност произтича от целите на изследването, сред които е извършването на цялостна съпоставителна интерпретация на композитите, т.е. не само в строго словообразователен аспект, но и в семантично-когнитивен и комуникативен план, като се показват приликите и разликите във функционирането на словообразователния модел в реалната комуникация на два езика. Между другото, функционалната насоченост на изследването също е загатната в заглавието – чрез израза *znaki ubezwlasnowolnione* [знаци с ограничена дееспособност], който идва да покаже, че обект на изследване са езикови единици, чието правилно разбиране е невъзможно без контекста на тяхната употреба. Голяма част от работата на Наталия Длугош е посветена на въпроси, свързани с методологическите принципи на изследването. Сред тях са преди всичко понятия и явления от изследователския инструментариум на когнитивната граматика на Роналд Лангакер, например *комуникационно събитие, контекст, обща познавателна и комуникационна база на събеседниците, мотивационни връзки между думите, прагматично ориентирана семантика, прагматика без семантика* и др. Във фокуса на самото изследване са няколко групи сложни изрази в полския и в българския език като *eko-/еко-*, *euro-/евро-*, *homo-/хomo i gej-/гей*, а само за българския език са разгледани композитите с компонент *чалга-* и *менте-*. Съвсем оправдано, най-широко място е отделено на изразите с компонент *eko-/еко-*, като е изследвано значението им в 200 контекста от медийни публикации, представляващи различни тематични типове дискурс. Отбелязана е също нарастващата през XXI век роля на композити със съставките *homo-/хomo* и *gej-/гей*. Сред изразите с изследваните компоненти са избрани само тези, чието значение може да се разбере единствено с помощта на конкретния контекст на употреба (напр. *екомафия, ментеполицай, чалгаманталитет, чалгаминистър, чалгаобразование*). Това е позволило да се стигне до извода, че анализиранияте сложни изрази, които, от една страна, са лесни за създаване, а от друга – се характеризират със семантична неопределеност и отвореност към различни тълкувания в зависимост от контекста, представляват един от възможните езикови начини за адаптиране на човека към нашето съвремие. Интересен поглед към комуникацията, но вече в съвременното градско пространство, ни предлага друг учен българист от Университета „Адам Мицкевич“ в Познан – Патрик Боровяк. Изследванията му представляват едно интересно съчетание от модерни научни възгледи и методи, като най-силно в тях се вижда влиянието на станалото напоследък популярно научно направление, изследващо „езика“ на предметите и поради това наречено *обръщане към предметите* (пол. *zwracanie się ku przedmiotom*). Неотдавна беше публикувана книгата *Design szaszetki z cukrem. O komunikowaniu się z rzeczami* [Дизайнът на пакетчето захар. За комуникацията с вещите], подготвена в съавторство с друг познански учен – Александър Миколайчак (Mikołajczak, Borowiak, 2020). В книгата подробно и увлекателно е описано взаимодействието на човека с едно неотменно в живота му вещество като захарта, в това число историята и същността на дизайна на опаковката като отражение на специфични общочовешки и културни реалности. Разбира се, в книгата не е подмината и магията на бучката захар на известната българска ясновидка Баба Ванга.

Продължение на същия подход, но приложен при изследване на ономастични единици заедно с дизайна на материалните им носители, намираме в книгата на Патрик Боровяк със заглавие *Polskie i bulgarskie firmonimy w perspektywie komunikacyjno-wizualnej* [Полските и българските фирмоними в комуникативно-визуална перспектива] (Borowiak, 2021). Основната цел на автора е да опише функционирането на група български и полски фирмени названия, но в единство с дизайна на табелите, върху които те са изписани. Подобна симбиоза изисква да се отчете взаимодействието между писмения текст и езика на предметите. Логично това е довело до излизане от рамките на „чистата“ лингвистика и навлизане в територията на интердисциплинарността, до обръщане към овеществената лингвистика и до разглеждане на изучаваните единици в по-широк контекст – не само семантичен и структурен, но и комуникативен. Друга цел е била свързана с показването на разликите и приликите в създаването и дизайна на фирмените знаци в Полша и в България и при възприемането им от реципиентите. В своето изследване авторът е подложил на верификация няколко много интересни тези. Първата от тях се основава на възгледите на авторитети от областта на психологията, маркетинга, социологията и културната антропология, според които взаимовлиянието между вещите и текстовете е до голяма степен културно обусловено. Ето защо авторът, имайки предвид различията в българския и полския културен код, съвсем логично е допуснал наличието на значителни и интересни полско-български асиметрии във връзка с изследваните единици, които в България и Полша могат да бъдат възприемани и интерпретирани по различен начин. Друга теза засяга пейзажа на съвременните градове като „основни центрове на културата и на икономическото развитие“, концентриращи „много послания за компании и марки в едно пространство“ и поради това използвани като своеобразно „рекламно пространство“ (пак там, s. 17). Авторът не само

съдържателно, но по изключително интересен, дори забавен начин е представил динамиката в дизайна на полските и българските табели през последните няколко десетилетия след политическите промени. Много интересни са наблюденията върху табели, представящи феномена *TypoPolo* в Полша и аналогичния феномен *TypoVulgo* в България, както и информацията за т.нар. *табели призраци* (пол. *duchoszyldy*). Имайки предвид значението на графиката за естетиката на знака, авторът с основание е посветил специален раздел на графиката на названието и на неговите езикови аспекти (вж. *Orto/grafia, typo/grafia*). Тук, между другото, във връзка с българските табели е обърнато внимание на проблемите с транскрибирането на имена от чужд произход на кирилица, обсъдени са и интересни институционални аспекти на типографията, използвана в Полша и България. Въз основа на многобройни примери е показано, че най-вече два фактора влияят върху същността на имената на изследваните фирми: историческият фактор и някои езикови формации в рамките на езика (последното се отнася повече за полския език, свързано е със специалния статут на някои региолекти, напр. познанския). Фокусирайки се върху външния вид (дизайна) на изследваните фирменими, авторът на изследването е запълнил известна празнина в предишните ономастични изследвания, в които този аспект е пропуснат. Поради тази причина изглежда съвсем разумно отделянето на допълнителен комуникационен контекст, наречен от автора *контекст на дизайна*. Тук е използвана терминология, известна от стари изследвания върху композиции, съставени от думи и картини (т. нар. *емблеми*). По този начин във всяко фирмено название авторът е разграничил 3 компонента: надпис (лема), изображение (*imago*) и субскрипция. Подобен терминологичен и методологичен ход, според който знаците се третират като специфични емблеми, може да се счита не само за мотивиран, но и за оригинален. Избраният метод е позволил съвсем правилно да се интерпретират някои специфични названия като полските *Sugar powder, French connector, Rozlewnia, Shisha* и българските *Cactus, The Olive Garden, The School, Демелина, Зеленият лимон*. Явно е, че със своята актуалност, уникалност и универсалност темата и начинът на нейното разглеждане, предложен от Патрик Боровяк, представляват интерес не само за лингвистите, но и за специалистите по маркетинг, за културоведите, социолозите и изследователите в областта на т.нар. *Urban Studies*. Значителна част от езиковедските българистични изследвания през XXI век се отнася до парадигмата на *културната лингвистика* (наричана тук също *етнолингвистика*³), която в Полша има много силни традиции, сериозно представителство в научния живот, а също и широко международно признание. Ясно е, че в центъра на тези изследвания е, най-общо казано, връзката между езика на човека (или общността от хора) и културата, а основните понятия, с които си служат учените, са: *езиков образ (езикова картина) на света, стереотип, когнитивна дефиниция, ценности, гледна точка, профилиране* и под.

От 2009 година по инициатива на професор Йежи Бартмински в Института по славистика на Полската академия на науките се реализира международен научен проект, чиято цел е изследването на езиково-културната картина на славяните в съпоставителен аспект. Проектът е известен със съкращението EUROJOS, а материалният продукт от работата е многотомният *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów* [Аксиологичен лексикон на славяните и техните съседи] (Leksykon, 2015 – 2019). В него статии, съдържащи когнитивни дефиниции на изследваните концепти според данни от българския език, представиха и полски българисти, например Наталия Длугош (за концепта ЕВРОПА) (Długosz, 2018) и Петър Сотиров и Илияна Генева-Пухалева (в съавторство) (за концепта ЧЕСТ). Работата по проекта EUROJOS, която продължава, е пример за много добро полско-българско научно сътрудничество.⁴

Важни за полската българистика явления от областта на етнолингвистиката са представени в публикациите на няколко полски българисти, които в своите изследвания чрез езика се стремят да надникнат в българското мислене, в българската интерпретация на действителността, като използват материал от етнографски характер. Сред тях са изследванията на Йонна Млечко от Силезийския университет в Катовице, синтезирани в монографията *Tradycyjny bulgarski obrzęd weselny. Studium etnolingwistyczne* [Традиционната българска сватба. Етнолингвистично изследване] (Mleczo, 2018). Авторката си е поставила за цел не просто да опише протичането на сватбения обред, а да открие символните значения на отделните обредни кодове. Новото в изследването на Йоанна Млечко, в сравнение с многобройните публикации по темата, е оригиналният етнолингвистичен модел на

³ Подробно за същността на тези два термина, за отношенията между тях и за дискусиите по въпроса вж. Bartmiński, 2008.

⁴ От българска страна статии в *Лексикона* са публикували Мария Китанова за концепта *ДОМ* (Китанова, 2015), Марияна Витанова за концепта *ТРУД* (Витанова, 2016) и Калина Мичева-Пейчева за концепта *СВОБОДА* (Мичева-Пейчева, 2019).

анализ. Използвайки едновременно етнографски и езикови данни, при анализа на всеки от компонентите на сватбения ритуал авторката е представила: съдържанието на явлението, неговото название (или названия), семантиката и етимологията на названието, символното му значение и свързаната с явлението налична езикова документация под формата на фолклорни текстове (песни, пословици, гатанки). В много случаи именно с помощта на етимологията и семантиката на названието (термина) е изяснена същността на явлението. Показано е също, че по отношение на някои ритуални действия, субекти, реквизити и други компоненти на сватбения ритуал съществува голямо богатство от термини (напр. във връзка със сватосването, годежа и др.), което показва и тяхното специално значение в рамките на обреда.

Методиката на анализа може добре да се илюстрира например с епизода *сватосване на младите*. Неговите отделни компоненти, които се състоят от действия, предмети и вербални формули, са коментирани в контекста на конкретните реалности и обществената психология. Всяко авторско твърдение е подкрепено от езиков маркер под формата на фолклорен текст или от данни с етимологично-семантичен характер. Така например фактът, че при сватосването инициативата принадлежи на мъжката страна, е доказан с пословицата *Момчето се омъжва, когато я поискат, а момчето се жени, когато му се прииска*. В същото време това, че в семейството на момчето решението се взема от родителите, е илюстрирано с две народни песни. Авторката е показала също, че тази социална ситуация е свързана с т. нар. *бащино право* и доминиращата роля на възрастното поколение, което се съдържа и в пословицата *По-стар да нарежда, по-млад да слуша* (пак там, s. 67). В резултат на такъв тип анализ, проведен последователно в цялото изследване, авторката е успяла да покаже не само съдържанието на представяните явления, но и начина на тяхното възприемане заедно със символното им значение и аксиологичната им тежест⁵.

Забележително явление от областта на етнолингвистиката в последно време е и изследването на Мариола Валчак-Миколайчакова от Университета „Адам Мицкевич“ в Познан, с което авторката е предприела един интересен и успешен опит да преоткрие отразения в езика културен код на българина, като добави към него и нови черти. Това е постигнато с монографията *Kolory w języku i kulturze bułgarskiej* [Цветовите в българския език и култура], чийто обект на анализ са традиционни и нови названия, съдържащи представата за цвят (Walczak-Mikołajczakowa, 2022). При изпълнението на целите си авторката е разгледала голям брой езикови единици, представляващи топоними, антропоними, названия на растения, фразеологизми, също така названия, които се съдържат във фолклорни текстове и в литературни произведения на български класици. Част от материала са и новите цветни названия, появили се в България в най-ново време като част от езиковата рамка на някои клонове на икономиката като козметика, мода или строителство (напр. названия на бои и лакове). Анализът на тези единици е извадил наяве някои тенденции, свързани с механизма на създаване на нови цветни названия от носителите на българския език. Главната сред тези тенденции е свързана със стремежа към създаване на собствена система от названия според определена схема. Основните черти на тази схема са доопределящите прилагателни имена в названието, също така и метафоричният пренос при създаването на много от новите названия. С оглед на факта, че езиковите метафори са един от основните ключове за разбиране на езиковата картина на света на дадена човешка общност (вж. Bartmiński, 2008, s. 24), анализът на тази група цветни названия заема важно място в цялото изследване. Накрая, един друг тип изследвания трябва да се посочи като характерна черта на полската езиковедска българистика. Това са изследвания, насочени към устната комуникация и към разговорната формация на езика. От една страна, обектът на тези изследвания е езикът в неговия социален контекст, което ги нарежда в парадигмата на социолингвистиката, но характерното за тях е, че целите им, както и при предишните публикации, са свързани с излизане извън границите на езика и навлизане в сферите на българския и полския езиков образ на света, с което се вписват в културната лингвистика и етнолингвистиката с когнитивната си насоченост. От своя страна, използването на разговорната лексика като езиков материал е обосновано от същността на разговорността, която „се корени в дълбоките пластове на езика, в начина на възприемане на действителността“ (Bartmiński, 2001, s. 119). Провеждането на изследвания върху българската и полската разговорна лексика в съпоставителен план в голяма степен беше улеснено от публикуването на двуезичния *Bułgarsko-polski słownik leksyki potocznej* [Българо-полски речник на разговорната

⁵ Вж. подробната ми рецензия за изследването на Й. Млечко – *Oryginalne podejście do badania bułgarskiego obrzędu weselnego* в списание *Zeszyty Cyrylo-Metodiańskie* (бр. 9 (2020), с. 159 – 165).

лексика]⁶ Един от представителите на това направление в Полша е Петър Сотиров от Университета „Мария Кюри – Склодовска“ в Люблин. В няколко студии и статии авторът е представил основните шрихи от полското и българското възприемане на действителността, в това число главните прилики и разлики по отношение на някои обществени възгледи и стереотипи. Така например проучванията показват, че поляците и българите в еднаква степен осъждат алкохолизма, ленивостта, самохвалството, скъперничеството, доносничеството, а в мисленето се установява присъствието на антропоцентризъм, андроцентризъм, урбоцентризъм, етноцентризъм, ейджизъм, хомофобия и под. Разлики се откриват в областта на семейните отношения и същността на етническите стереотипи⁷.

В заключение може да се каже, че разгледаните публикации от областта на полската езиковедска българистика потвърждават преориентацията на ракурса, добре изразената смяна на гледната точка. Съвременните изследвания са ориентирани вече не към историята на езика и неговата система, а към съвременното му състояние и към неговата функционална страна, а също така и към отразените в него прояви на мисленето и на културния код на неговите носители. Във връзка с това методиката на изследванията излиза от границите на традиционната лингвистика и черпи данни и средства за постигане на целите си от когнитивистиката, анализа на дискурса, културознанието, социологията и други научни дисциплини. Характерно е също, че повечето от изследванията се провеждат в съпоставителен българо-полски план. Тази преориентация на научния интерес е повлияна както от световните процеси на глобализация и научна международна интеграция, така и до голяма степен от съществуващите в Полша научни традиции и съвременни научни школи (напр. Люблинската етнолингвистична школа). Представеният обзор беше направен с убеждението, че информираността за състоянието на днешната полска езиковедска българистика ще се окаже в помощ на изследователската дейност на българските езиковеди, а също и ще даде интересни идеи за общи българо-полски проекти.

БИБЛИОГРАФИЯ:

- Витанова, М. (2016)** Концептът *труд/работа* в българската езикова картина на света. // J. Bartmiński, M. Brzozowska, S. Niebrzegowska-Bartmińska (red.) *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów*, t. 3 *Praca*, Lublin: UMCS, s. 279 – 308. (*Vitanova, M* Konceptat *trud/rabota* v balgarskata ezikova kartina na sveta. // J. Bartmiński, M. Brzozowska, S. Niebrzegowska-Bartmińska (red.) *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów*, t. 3 *Praca*, Lublin: UMCS, s. 279 – 308)
- Генев-Пухалева, И. (2015)** Терминологията на Европейския съюз. Съпоставка на българската, гръцката, полската и английската терминология на правото на околната среда, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. (*Genev-Puhaleva, I.* Terminologiyata na Evropeyskia sayuz. Sapostavka na balgarskata, gratskata, polskata i angliyskata terminologia na pravoto na okolnata sreda, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.)
- ЕиЛ (2017)** *Език и литература*, 1 – 2/2017 (Ezik i literatura, 1-2/2017).
- Заркова, Д. (2017)** Българистиката в Полша през погледа на статиите в сп. *Език и литература*, бр. 1–2, достъпно на: https://philol-forum.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2017/11/XIII_2_Polsha_Ezik_i_literatura_28-10-2017-1-min.pdf (24.07.2023) (*Zarkova, D.* Balgaristikata v Polsha prez pogleda na statiite v sp. Ezik i literatura, br. 1-2.)
- Китанова, М. (2015)** Концептът *дом* в българската езикова картина на света. // J. Bartmiński, I. Bielińska- Gardziel, B. Żywicka (red), *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów*, t. 1 *Dom*, Lublin: UMCS, s. 237 – 262. (*Kitanova, M.* Konceptat *dom* v balgarskata ezikova kartina na sveta.// J. Bartmiński, I. Bielińska- Gardziel, B. Żywicka (red),

⁶ Sotirov, P., M. Mostowska, A. Mokrzycka. *Bułgarsko-polski słownik leksyki potocznej*, Tom I–II, Lublin: UMCS, 2011–2013.

⁷ Вж. напр. Сотиров, П. Шрихи от българската и полската езикова картина на света. –В: К. Бахнева и др. (ред.) *Славяните. Общество, религия, култура*. София: УИ Св. Климент Охридски, 2012 с. 119–131; Сотиров, П. Разговорната лексика за части на човешкото тяло в българския и в полския език // *Foreign Language Teaching*, 47/ 5 (2020), с. 443–459; Сотиров, П. Идеите и постиженията на люблинската етнолингвистична школа и новите перспективи пред българската лингвистика // *Езиков свят*, 2/17 (2019), с. 39–49.

- Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów, t. 1 Dom, Lublin: UMCS, s. 237–262.)
- Константинова, Е. (2003)** Полската българистика днес. // *Българистика/Bulgarica*, № 7, София, с. 61 – 67. (*Konstantinova, E. Polska balgaristika dnes. // Balgaristika/ Bulgarica*, № 7, Sofia, p. 61 – 67)
- Косеска-Тошева В., Ю. Балтова (ред.) (2004)** Българско–полски граматични студии. Справочник по академичната Българско–полска съпоставителна граматика, София: АИ „Проф. Марин Дринов“ (*Koseska Toszewa, V., Y. Baltova, Balgaro-polski gramatichni studii. Spravochnik po akademichnata balgaro-polska sapostavitelna gramatika*, Sofia: AI Prof. Marin Drinov.)
- Мичева-Пейчева, К. (2019)** Концептът *свобода* в българския език. In: M. Abramowicz, J. Bartmiński (red.) *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów*, t. 4 *Wolność*, Lublin: UMCS, s. 431 – 472 (*Micheva-Peycheva, K. Konzeptat svoboda v balgarskiya ezik. // M. Abramowicz, J. Bartmiński (red.) Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów*, t. 4 *Wolność*, Lublin: UMCS, s. 431–472)
- Риков, К. (2018)** Полската българистика – актуални практики и стратегии за развитие. Перспективата на Люблинската школа // *Български език и литература*, 1 (2018), с. 70 – 79. (*Rikev, K.,. Polsklata balgaristika - aktualni praktiki i strategii za razvitie. Perspektivata na Lyublinskata shkola. // Balgarski ezik i literatura*, 1 (2018), 70–79.)
- Симеонова-Конах, Г. (2017)** Марката/брендът на страната и българистиката в чужбина // *Език и литература*, 1–2 (2017), с. 9 – 21. (*Simeonova-Konah, G., Markata/ brandat na stranata i balgaristikata v chuzhbina. // Ezik i Literatura*, 1–2, p. 9–21.)
- Bartmiński, J. (2001)** Styl potoczny. In: J. Bartmiński, (red.). *Współczesny język polski*, Lublin: UMCS, s. 115–134.
- Bartmiński, J. (2008)** Etnolingwistyka, lingwistyka kulturowa, lingwistyka antropologiczna? // *Język a Kultura*, 20 (2008), s. 15–33.
- Borowiak, P. (2021)** Polskie i bułgarskie firmonimy w perspektywie komunikacyjno-wizualnej. Poznań: UAM.
- Długosz, N. (2017)** O znakach ubezwłasnowolnionych, czyli o nowych polskich i bułgarskich compositach bezafiksalnych w medialnym dyskursie publicystycznym, Poznań: UAM.
- Długosz, N. (2018)** O bułgarskim językowo-kulturowym obrazie EUROPY. In: W. Chlebda (red.) *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów. Tom 2. Europa* (pod ogólną redakcją Jerzego Bartmińskiego). Lublin: UMCS, s. 321–364.
- GKBP (1988–2009)** Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska. T. I–IX. Sofia–Warszawa.
- Leksykon (2015–2019)** Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów. Tom 1–5 (pod ogólną redakcją Jerzego Bartmińskiego). Lublin: UMCS.
- Mikołajczak, A. W., P. Borowiak (2020)** Design saszetki z cukrem. O komunikowaniu się z rzeczami. Poznań: UAM.
- Mleczko, J. (2018)** Tradycyjny bułgarski obrzęd weselny. Studium etnolingwistyczne. Katowice: UŚ.
- Satola – Staškowiak, J. (2015)** Najmłodsza leksyka polska i bułgarska, Warszawa: Instytut Sławistyki PAN – Fundacja Sławistyczna.
- Satola - Staškowiak, J., V. Koseska-Toszewa (2014)** Współczesny słownik bułgarsko-polski. Zeszyt 1. Warszawa: Instytut Sławistyki PAN – Fundacja Sławistyczna.
- Walczak-Mikołajczakowa, M. (2022)** Kolory w języku i kulturze bułgarskiej. Poznań: UAM.